

1978 AUG 24

244

708

34

1978. augusztus 24., csütörtök

A budavári patikamúzeumban

A budai Várnegyed történelmi hangulatot árasztó patinás házai között, a Mátyás templommal szemben, a Tárnok utca 18. szám alatt találjuk fővárosunk gyógyszerörténeti múzeumát. A ház, amely helyet ad a múzeumi anyagnak, az egykori „Arany sas” patika épülete. Ez a ház a XV. században épült kereskedőház.

Formabontóan nem az első terembe lépek be, hanem a hátul berendezett alkimista laboratóriumba. Középkori misztikus hangulat uralkodik a hatalmas desztillálóedények között, s szemléltetik a desztillálás műveletét. Enélkül talán az alkimia sem született volna meg. Ezzel a módszerrel szerették volna az alkimisták a „quinta essentia”-t, a mindenre ható csodagyógyszert előállítani.

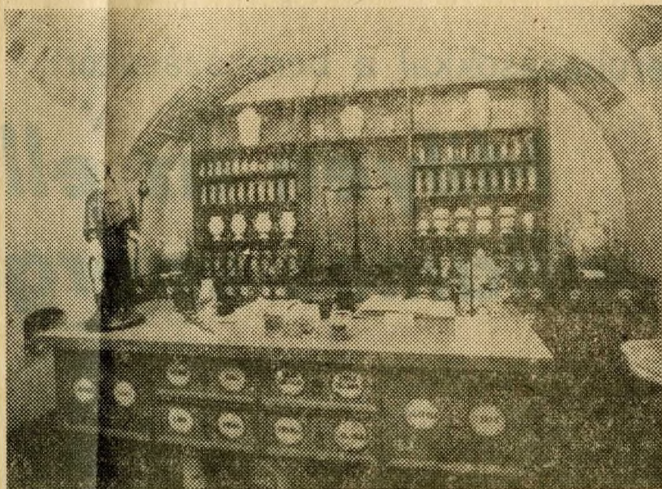
A múzeum másik két termében a vitrinekben írásos emlékek, régi receptek, műszerek, patikamérlegek... Az egyik vitrinben fehér koráll-télep, amelynek porát epebajok gyógyítására ajánlják. Bizonyítva, hogy a tengerben rejlő toxinokra, gyógyító ha-

tású anyagokra nemcsak napjaink biokémikusai figyeltek fel. Algák porából nyert készítményeket már az ókori Kínában és Japánban is felhasználtak gyógyításra.

Gazdag a múzeum patikaedény-gyűjteménye. Egyik-másik edénynek komoly művészeti értéke is van. Az évszázadokon át alig változó öblös edények mellett tűnt fel egy új forma: az albarello. Zömök és orsó formájú edény, közepén karcsúsodik — keleti eredetű forma. Az albarellókat világoszöldre, kobaltkékre, okkersárgára színezték. Önmázás fajanszedények; előfalukra címke, egy-egy portré, esetleg mitológiai jelenet, ritkábban nemesi címer került.

Az önmázás kerámiát a faenzai mesterek honosították meg hazánkban, Mátyás király uralkodása idején. Elterjesztésük az anabaptista habánok érdeme. (A habánok vallásuk miatt menekültek Észak-Itáliából, Ausztrián keresztül Magyarországra.)

A patikamúzeum anyagát úgy rendezték, hogy temati-

Képek a patikamúzeumból.

kailag követni lehet a gyógyszerészet kialakulását Európában és hazánkban.

A középkorban az „Apotheca” raktárt, később árusítóbódét jelentett. A patikában tehát a különféle eredetű (növényi, állati, ásványi) gyógyszerek mellett cukorkákat, szeszes italokat és más árukat tartottak, mint egy „vegyeskereskedésben”. A patikust egykor speciárus-nak, azaz fűszeresnek nevezték. A XVIII. századtól kezdve a szerzetesrendek patikái mellett fokozatosan szerephez jutottak a polgári gyógyszer-tárak is. Európában az első polgári patika alapítása Roger szicíliai király nevéhez fűződik, 1140-ben. Magyarországon az 1244-től szerkesztett „Statuta Civitatis Budensis” szabályozta a gyógyszerészek jogait.

Több évszázadon keresztül ment végbe egyébként az orvoslás és a gyógyszerészet különválása. A nápolyi egyetem orvosi karán 1224-ben II. Frigyes választotta szét az orvosi és a patikáriusi tevékenységet. Ezt követően alakult ki Európában a gyógyszerészek rendje és a gyógyszer-tár intézménye. Magyarországon később indult a gyógyszerészek képzése. Igaz, annak idején Mátyás király — Pozsonyt követően — Budán is tervezte egyetem létesítését, ahol gyógyszerészeket is képeztek volna, de korai halála megakadályozta

ebben. Nevesebb gyógyszerészeink így külföldi egyetemeken végezték tanulmányukat.

Bécsben 1644-ben már egyetemi vizsgára kötelezték a gyógyszerészeket, Prágában hasonlóan. Ebben az időben Magyarországon akadémiai képzettséget még nem írtak elő. A nagyszombati orvosi karon 1771-től a gyógyszerészeltek vizsgát tehettek a „magister Pharmaciae” képesítésért. A gyógyszerészek a bécsi egyetemen 1812-től, a pesti egyetemen pedig 1852-től nyerhettek „doctor Chemiae” címet. Ezt váltotta fel 1859-ben a „doctor pharmaciae” képesítés.

Dr. Hajas Margit